

НЕ МОГА ДА НЕ НЕДОВОЛСТВАМ

Използвате ли думи като *немога, неискам, неznam*? Много хора погрешно пишат сято отрицателната форма на някои често срещани (и обикновено кратки) глаголи. Причината е, че в устната реч отрицателната частица „не“ няма ударение и затова се изговаря сято с глагола. Трябва да запомним обаче в кои случаи частицата „не“ се пише сято и в кои – разделно.

В отрицателната форма на глаголите частицата „не“ се пише разделно. Отрицателната форма за сегашно време (1 лице, единствено число) на глагола *мога* е *не мога*, отрицателната форма за минало несвършено време (3 лице, единствено число) на глагола *искам* е *не искаше*. Между частицата и глагола дори могат да влизат други думи, което показва, че това са отделни думи: *не го мога; не я ли знаеше*.

Има обаче глаголи, образувани с „не“, при които самото значение е отрицателно и които нямат съответствие без „не“. В тези случаи винаги се пише сято: *недоволствам, негодувам, нехая, ненавиждам*. Тези глаголи също образуват отрицателни форми, например: *не недоволствам*.

Частицата „не“ се пише сято при съществителни, прилагателни и наречия, когато значението им е отрицателно (*немотия, немарлив*) или при образуване на дума с противоположно значение (*веднъж – неведнъж, верен – неверен, щастие – нещастие*). От причастия, които се употребяват като прилагателни, а не като (част от) глаголна форма, също могат да се образуват противоположни прилагателни с „не“: *неуспял, неможещ*.

От друга страна, има и случаи, в които частицата „не“ се употребява самостоятелно и затова се пише отделно от прилагателното, съществителното или наречието, срв: *Той е идвал не веднъж, а три пъти* и *Той неведнъж е идвал; Скъсал си не узрели, а зелени ябълки* и *Не късай неузрели ябълки*.

При съмнение относно правописа винаги можете да проверите в *Официалния правописен речник на българския език* (изд. „Просвета“, София, 2012). Ако даден глагол, започващ с „не-“, не присъства в Речника, най-вероятно това е отрицателна форма на глагола и частицата „не“ трябва да се напише разделно.

Д-р Ивелина Стоянова

*Секция по компютърна лингвистика
Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ – БАН*